

Handläggare
Moa Öhman
Sektorn för administration, ledning och service

Diarienummer
2017KS/0535

Kommunstyrelsen

Delrapport, utredningsuppdrag kommunalt huvudmannaskap

Förslag till beslut

Delrapporten godkänns och förvaltningen ges i uppdrag att återkomma med ett utvecklat förslag i början på 2018.

Beslutsnivå

Kommunstyrelsen

Sammanfattning

Arbetet med att ta fram en plan gällande kommunalt huvudmannaskap för, i första hand, allmän gata vid detaljplaneläggning pågår. En delrapport ges nu för att redovisa hur långt arbetet har kommit och visa på vad handlingsplanen kan komma att innehålla.

Uppdraget ska enligt beslutet rapporteras senast den 31 oktober 2017. Arbetet med att utarbeta en handlingsplan pågår och ett förslag till principer för kommunalt övertagande ges i delrapporten. Övergripande ekonomiska konsekvenser av ett sådant principbeslut behöver ytterligare utredas innan beslut om handlingsplan kan fattas.

Bakgrund

Den 7 juni 2017 gav Alliansen i Värmdö förvaltningen i uppdrag att ta fram en handlingsplan gällande kommunalt övertagande av enskilda vägar vid detaljplaneläggning. I dag finns ingen fastlagd princip för när och hur ett eventuellt kommunalt övertagande bör ske. Kommunen har erhållit flera förfrågningar från enskilda väghållare om ett kommunalt övertagande, frågan har också väckts i samband med planansökningar och detaljplaneläggning i såväl centrumområden som i prioriterade förändringsområden (PFO).

Ärendebeskrivning

Huvudregeln i plan- och bygglagen (PBL) är att kommunen ska vara huvudman för allmänna platser (inkluderar allmänna vägar, parker, torg), såvida inte kommunen har särskilda skäl som motiverar annat huvudmannaskap. I takt med att samhället förändras mot mer stadslig bebyggelse och fler permanentboende i fritidsområdena ökar också kraven på kommunalt huvudmannaskap.

Det kommunala huvudmannaskapet innebär ansvar för de allmänna platsernas utförande, (byggande och iordningställande) drift och underhåll. Delrapporten innehåller den legala bakgrunden till huvudmannaskap i detaljplaner och vad som kan anges som särskilda skäl för enskilt huvudmannaskap. Vidare ges en beskrivning av hur andra kommuner i landet arbetar med övertagande av enskilda vägar. Det sista avsnittet i rapporten ger förslag på hur en

framtida princip för kommunalt huvudmannaskap kan utformas och ett resonemang varför denna princip diskuteras.

Bedömning

Värmdö kommun har idag en kraftig befolkningstillväxt. Tillväxten sker till stor del i Gustavsberg men också genom att allt fler fritidshus permanentas. Huvudprincipen PBL är att kommunen ska vara huvudman för allmänna platser om det inte finns särskilda skäl för enskilt huvudmannaskap. Detta betyder inte att kommunen bör överta alla enskilda vägar då alla vägar inte kan anses vara till för allmänt bruk. En övergripande utgångspunkt för övertagandet för kommunalt huvudmannaskap av gator bör vara om gatan har ett kommunalt intresse och om det finns en tydlig efterfrågan på kommunalt huvudmannaskap.

Generellt så kommer det att vara svårare att åberopa särskilda skäl för ett enskilt huvudmannaskap i våra större tätorter och för vägar där det exempelvis finns kommunala verksamheter som nyttjar den aktuella vägen. Trafikverket, Sveriges kommuner och landsting samt Riksförbundet för enskilda vägar har lagt fast en princip som också bör kunna tillämpas i Värmdö:

- Staten bör ha ansvar för allmänna vägar på landsbygd och för ett övergripande vägnät i tätort.
- Kommunerna bör ha huvudansvar för väghållningen i tätort med undantag för det övergripande statliga vägnätet.
- Enskilda väghållare bör ha ansvar för vägar på landsbygd som främst är till nytta för fastighetsägare i vägarnas närhet.

Vid ett övertagande bör kommunen kräva att den enskilda vägen eller gatan uppnår en fastställd kommunal standard. Det omfattar gatukroppens kvalitet och erforderlig bredd. För att kunna säkerställa en god ekonomisk balans vid ett övertagande och i händelse av att åtgärder behöver vidtas bör kommunen ta ut en gatukostnadsersättning genom en gatukostnadsutredning. Hur processen för ett kommunalt övertagande ska gå till ska ingå i handlingsplanen. Parallellt behöver det också fastställas en princip för uttag av gatukostnadsersättning.

Ekonomiska konsekvenser

Ett övertagande av huvudmannaskap av en enskild väg får stora ekonomiska konsekvenser. Dessa konsekvenser utreds för närvarande och behöver ytterligare utredas innan beslut om handlingsplan fattas. I utredningen ingår uppgifter om hur omfattande det enskilda respektive kommunala gatunätet är och vilka gator som kan bli aktuella för ett övertagande. Konsekvensbedömningarna i detta skede är övergripande. Vidare kommer ökade driftskostnader till följd av ett ökat kommunalt huvudmannaskap att belysas.

Att planera och genomföra ett kommunalt övertagande i samband med detaljplaneläggning är också resurskrävande. En beskrivning av resursåtgång för att genomföra arbetet bör också tas fram.

Diarienummer
2017KS/0535

En högre grad av kommunalt huvudmannaskap innebär ökade kostnader och ett större kommunalt driftansvar. Men genom att skapa tydliga riktlinjer för huvudmannaskapsfrågan vad gäller ansvar och finansiering uppnås en bättre överskådlighet av kommunens budget avseende kostnader och intäkter vid övertagande av allmänna anläggningar.

Konsekvenser för miljön

I förlängningen kan en handlingsplan för övertagande av enskilda vägar ge positiva konsekvenser för miljön genom en bättre hantering av dagvatten. Ett kommunalt huvudmannaskap för vissa vägar i kommunen bidrar till att dagvattenflöden bättre kan planeras och hanteras. Ur ett landskapsbildsperspektiv kan den kommunala vägstandarden och bredden på de kommunala vägarna förändra karaktären på ett område genom att vägutformningen blir helt likartad och ofta behov av att ta in anspråk icke tidigare vägmark. Det finns därför behov av att arbeta med anpassade gatusektioner och val av belysning för olika områden eftersom Värmdö har många äldre bebyggelsemiljöer med lantlig karaktär. Detta sker inom ramen för arbetet med att ta fram en teknisk handbok för Värmdö kommun.

Konsekvenser för medborgarna

För den enskilde medborgaren och för samfällighetsföreningar ger tydliga och begripliga riktlinjer om huvudmannaskapsfrågan en ökad förståelse för kommunala beslut, vilket även uppfyller kraven på likställighet vid kommunens myndighetsutövning. Med kommunalt huvudmannaskap undviks även att vissa fastighetsägare drabbas av så kallad dubbel börda, dels genom att betala kommunalskatt och dels är med att finansierar en samfällighetsförening. Däremot kommer vissa fastighetsägare behöva betala gatukostnadsersättning till kommunen vid en eventuell standardhöjning i samband med ett övertagande. Kommunal huvudman för allmänna platser i centrala lägen syftar till att säkerställa allmänt nyttjande av marken och att skötsel utförs på ett driftsäkert sätt.

Konsekvenser för barn

Genom att kommunen är huvudman blir allmänhetens tillgång till de allmänna platserna garanterat. För barn får det särskilt positiva konsekvenser när det gäller tillgängliga lekplatser i kommunen. Vidare ger förbättringar av gång- och cykelnätet inte bara ökad tillgängligheten utan högre trafiksäkerheten för barn samt en större möjlighet för barn att själva resa i vardagen.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av plan- och exploateringsavdelning i samverkan med sektorn för administration, ledning och service.

Handlingar i ärendet

Nr	Handling	Bilaggs/Bilaggs ej
1.	Kommunalt huvudmannaskap vid detaljplanering, delrapport	Bilaggs

Diarienummer
2017KS/0535

Camilla Broo
Kommundirektör

Henrik Lundberg
Samhällsutvecklingschef